

Запорожченко А. В.

*студент Навчально-наукового інституту
«Юридичний інститут ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ
Науковий керівник: Гайдулін О. О., к. філос.н., к. ю. н., доцент*

ДИСКРЕЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ ЯК ОСНОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВИ

Системна перебудова інститутів держави, в рамках європейської інтеграції України, сприяє стрімкому розвитку суспільних відносин. Такі зміни зумовлюють динамізму законодавства, яке покликане врегулювати нові правовідносини, що призводить до утворення прогалів у праві. Дискреція надає змогу врегулювати правовідносини навіть за відсутності прямої норми права. З огляду на таке, дискреційні повноваження є дієвим інструментом правозастосування.

Частина друга статті 19 Конституції України закріплює наступне: «Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України» [1]. Таким чином, прямо визначено межі функціонування суб'єктів публічної адміністрації. Проте, навіть в рамках таких меж існують випадки, коли суб'єктом владних повноважень було неможливо застосувати пряму норму законодавства. В такому випадку необхідно використовувати дискрецію (розсуд).

У якості робочої дефініції дискреції або розсуду в процесі реалізації права, на нашу думку, варто використовувати визначення, у якому суть дискреції розкривається через призму правореалізації: «закріплена в нормативно-регулятивних засобах свобода вибору суб'єктів при вирішенні конкретної юридичної справи (питання) у рамках індивідуального правового регулювання з метою ефективної і сприятливої для особистості організації та безпосереднього здійснення прав, свобод, виконання та дотримання обов'язків» [5, с. 61].

Звичайно, існують випадки за яких розсуд застосувати неможливо, такі винятки мають місце, наприклад, якщо суб'єкт застосування права вирішив не використовувати розсуд, керуючись певними критеріями, як-

то спеціально-юридичні обмеження (обов'язки, відповідальність, заборони, санкції), вимоги моральності (справедливість, рівність, розумність) тощо [4, с. 8].

Проте, не зважаючи на наявні обмеження, як об'єктивні (встановлені законодавством межі дискреції), так і суб'єктивні (ставлення особи до вирішуваної ситуації), використання розсуду є обумовленим досягненням певної кінцевої мети (наприклад, при вирішенні спору судом).

Так, ч. 6 ст. 7 Кодексу адміністративного судочинства України, закріплює таке: «У разі відсутності закону, що регулює відповідні правовідносини, суд застосовує закон, що регулює подібні правовідносини (аналогія закону), а за відсутності такого закону суд виходить із конституційних принципів і загальних засад права (аналогія права). Аналогія закону та аналогія права не застосовується для визначення підстав, меж повноважень та способу дій органів державної влади та місцевого самоврядування» [2]. Тобто за наявності об'єктивних причин неможливості застосування прямої норми права суд має вдатися до розсуду «... з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень» (ч. 1 ст. 2 Кодексу адміністративного судочинства України) [2], оскільки застосування аналогії є одним із способів реалізації дискреційних повноважень суду.

Враховуючі такі положення законодавства, можна вести мову про те, що реалізація дискреційних повноважень управлених суб'єктів адміністрування є одним із способів забезпечення існування верховенства права. Таку думку, підтримує й міжнародна спільнота [4, с. 25].

Досвід Республіки Казахстан вказує на те, що впровадження широкої дискреції в діяльність механізму держави є неможливою без формування в правовій свідомості громадян стійкої настанови на долання масового та системного зловживання правом та наявності політико-правової волі на реалізацію такої настанови.

Тому, враховуючи, що Україна просувається шляхом євроінтеграції і цей процес прямо впливає на правосвідомість громадян, сприяє динамізму суспільних відносин, змушує законодавця гармонізувати українське право з *acquis communautaire* та змінює доктринальні погляди на правові

інститути, серед яких і інститут дискреції, варто розширювати межі розсуду суб'єктів правозастосування. Таке розширення сприятиме реалізації імперативу верховенства права, без якого важко уявити існування громадянського суспільства, а відповідно й діяльність державних інституцій.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (в редакції від 21.02.2019) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV (в редакції від 04.11.2018) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
3. Кораблина О. В. Усмотрение в правоприменительной деятельности : общетеоретический и нравственно-правовой аспекты : автореф. дисс. ... кандидата юридических наук : 12.00.01 / Кораблина Ольга Викторовна; [Место защиты: Сарат. юрид. ин-т МВД РФ]. – Саратов, 2009. – 20 с.
4. Мірило правовладдя : коментар; глосарій / С. Головатий. – К. : ВАІТЕ, 2017 – 165 с.
5. Скударнов А. С. Усмотрение в процессе реализации прав, свобод и обязанностей граждан : монография / А. С. Скударнов, В. М. Шафиров. – Москва : Проспект, 2017. – 212 с.

Зеленіна М.В.

*студентка юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ, м. Дніпро
Науковий керівник: **Наливайко Л.Р.**,
доктор юридичних наук, професор*

ІНСТИТУТ БЕЗОПЛАТНОЇ ВТОРИННОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Сьогодні в Україні набуває розвитку інститут безоплатної правової допомоги як гарантія захисту прав і свобод людини і громадянина. Так, порівняно із 2011 р., рівень якості досліджуваного інституту значно зріс. Проте, питання щодо забезпечення належного якісного рівня безоплатної